PAPER - 2

MT

2017 .... 1200 **Seat No.** | | | | | | | |

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - II
PAPER - II

Time : 2 Hours **Model Answer Paper** **Marks : 40**

	प्रथमः विभागः - गद्यम् ।	
उ.१	**अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि द्वे कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । यदि **ग्राहकः** विक्रेयवस्तुविषये सन्तुष्टः न भवति तर्हि ग्राहकन्यायालयं गन्तुं **ग्राहकस्य** अधिकारः ।	१
(ii)	कः कं वदति ? **माता प्रथमशाकविक्रेतारं वदति ।**	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । पर्यावरणरक्षणार्थं प्लास्टिकस्यूतानाम् उपयोगः करणीयः । - **असत्यम् ।**	१
उ.१	**ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । कबड्डी एतां **साङ्घिकीं** क्रीडां वैश्विकस्तरं नेतुं **महाराष्ट्रेण** एव प्रथमप्रयासः कृतः ।	१
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । बीजिङ्गनगरे समायोजितायाम् ऑलिम्पिकस्पर्धायां भारतदेशेन सुवर्णपदकं विजितम् ।	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । अधुना केवलं भारतदेशे कबड्डी एषा क्रीडा क्रीड्यते । - **असत्यम् ।**	१
२.	**पृथक्करणम् ।** **कबड्डी-सङ्घटनायाः स्थापना** → **ऑलिम्पिक - वैश्विकक्रीडास्पर्धासु प्रवेशः** → **चीनदेशेन कबड्डी क्रीडायाः स्वीकारः** → **कबड्डीक्रीडायाः सुवर्णकालः**	२

उ.१	**क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
१.	**शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	समूहेतरपदं लिखत ।	१
१)	समीपे, दूरे, निकषा, निकटे । - **दूरे ।**	
२)	रुग्णः, भिषक्, रोगी, अस्वस्थः । - **भिषक् ।**	
(ii)	विशेषण-विशेष्य - अन्वितिः । (मेलनं कुरुत ।)	१
	विशेषण विशेष्य	
	द्वितीये **दिने**	
	द्वौ **युवानौ**	
(iii)	**सेवाव्रतिनः, सहायकस्य, तस्य, तयोः ।**	१
२.	**पृथक्करणम् ।**	२
	यथाक्रमं घटनाः लिखत ।	
(i)	नागार्जुनः राजानं गत्वा प्रार्थयत ।	
(ii)	महाराजः द्वौ युवानौ प्रेषितवान् ।	
(iii)	'इदं गृहीत्वा स्वगृहं गच्छतम्' इति नागार्जुनः युवानौ अवदत् ।	
(iv)	द्वितीयः युवा रुग्णस्य समीपे स्थित्वा सेवां कृतवान् ।	
	द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।	
उ.२	**अ) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
१.	**शब्दज्ञानम् ।**	१
(i)	चतुर्थपदं लिखत ।	
	अनुलोमः : प्रतिकूलः :: स्वीकुर्वन्ति : **त्यजन्ति ।**	
(ii)	समूहेतरपदं लिखत ।	
	सरित्, नदी, निर्झरः, तटिनी । - **निर्झरः ।**	
२.	**पृथक्करणम् ।** २	
	वेतसः ⟶ नमति → स्थानम् आसाद्य तिष्ठति	
	अपरे ⟶ यथास्थानं तिष्ठन्ति → ततः स्थानं त्यजन्ति	
उ.२	**ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् ।**	
	पूर्णवाक्येन उत्तरत ।	१
	प्रज्ञा पुरुषस्य **कुलं, विभवं यशः च** निहन्ति ।	

उ.२ **क) स्मरणम् ।**

श्लोकपूर्तिं कुरुत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।)

(i) शस्त्रैर्हतास्तु **रिपवो न हता भवन्ति** २
प्रज्ञाहताश्च नितरां सुहता भवन्ति ।
शस्त्रं निहन्ति पुरुषस्य शरीरमेकम्
प्रज्ञा कुलं च विभवं च यशश्च कदाचन ।।

(ii) अतिथिर्बालकः **पत्नी जननी जनकस्तथा ।** २
पञ्चैते गृहिणा पोष्या इतरे च स्वशक्तितः ।।

उ.२ **ड) श्लोकांशान् मेलयत ।** २
(i) पित्तं यदि शर्करया - **शाम्यति कोऽर्थः पटोलेन ।**
(ii) रसायनमिव प्राज्ञैः - **हेलया न कदाचन ।**
(iii) साम्नैव यत्र सिद्धिर्न - **तत्र दण्डो बुधेन विनियोज्यः ।**
(iv) शनैः शनैश्च भोक्तव्यम् - **स्वयं वित्तमुपार्जितम् ।**

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ.३ **यथानिर्देशं कृतीः कुरुत ।** २
अ) **नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**

	प्रथमा बहुवचन	सप्तमी एकवचन	षष्ठी द्विवचन
नाम	**दिशः**	**शाखायाम्**	**शशिनोः**
सर्वनाम	**वयम्**	**तस्मिन्**	**तयोः**

आ) **क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

विध्यर्थः	द्वितीयः भविष्यकालः	प्रथमः भूतकालः	वर्तमानकालः	परोक्षः भूतकालः	आज्ञार्थः
पीडयेत्	**पास्यति**	**अपिबत्**	**रोचते**	**जगाम**	**यच्छतु**

इ) **समासाः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २
समस्तपदानां समासनामभिः सह मेलनं कुरुत ।

समस्तपदम् **समासनाम**
(i) लोकप्रियः - **सप्तमी तत्पुरुष समास**
(ii) वैधाचारः - **कर्मधारय समास**
(iii) अल्पसारः - **बहुव्रीहि समास**
(iv) अवर्णनीया - **नञ् तत्पुरुष समास**
(v) साशङ्कम् - **अव्ययीभाव समास**
(vi) मूलशाखान् - **इतरेतर द्वन्द्व समास**

ई)	**उपपदविभक्तिः ।**	२
	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	
(i)	**शिक्षणं** विना जीवनं व्यर्थम् ।	
(ii)	मातामही प्रतिसोमवासरे **शिवमन्दिरं** गच्छति ।	
(iii)	एष क्रीडाप्रकारः **महिलानां** कृतेऽपि प्रचलितोऽस्ति ।	
(iv)	**ग्रामात्** दूरं पाठशाला अस्ति ।	
(v)	**रामेण** सह सीता वनम् अगच्छत् ।	
(vi)	**कूपस्य** समीपे आम्रवृक्षः अस्ति ।	
उ)	**रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	जानास्येव = **जानासि** + एव । (ii) मूर्ध्नोऽस्य = **मूर्ध्नः** + अस्य ।	
(iii)	उभावपि = उभौ + **अपि** । (iv) **काश्चिच्च** = काश्चित् + च ।	
(v)	बहिस्तिष्ठन्ति = **बहिः** + तिष्ठन्ति । (vi) अतिथिर्बालकः = **अतिथिः** + बालकः।	
ऊ)	**सङ्ख्यावाचकविशेषणानि - रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	साधुः **एकस्मिन्** उटजे निवसति स्म । (ii) पाण्डवाः **पञ्च** आसन् ।	
(iii)	**द्वयोः** मित्रयोः न्यायशास्त्रं प्रियमासीत् । (iv) मार्गे **चत्वारि** वाहनानि सन्ति ।	
(v)	मम मातामही दिनस्य **द्विवारम्** औषधं सेवते ।	
(vi)	शाकुन्तलस्य **चतुर्थः** अङ्कः अतीव सुन्दरः अस्ति ।	
	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ.४	**अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
अ)	**वाक्यनिर्माणम् ।**	४
	कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।	
(i)	शिशुः दुग्धं पिबति । (ii) छात्रः पाठं पठति ।	
(iii)	अश्वः चणकान् खादति । (iv) बालिका नृत्यं करोति ।	
आ)	**परिच्छेदपूर्तिः ।**	४
	मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा ४ रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।	
	'लोके न किम् अशक्यं नाम' इति कोऽपि विदेशीयो महापुरुषः प्राह । 'अशक्यम्' इति एतत् पदं **मूर्खाणामेव** कोशे लभ्यते, इति अन्य कश्चन महापुरुषः । 'अशक्यमपि शक्यं भवति प्रयत्नात्' इति एकस्य सत्पुरुषस्य सुभाषितम् । अतो **मानवेन** प्रयत्न एव सततं कर्तव्यः । आलस्यं सर्वथा विनाशाय कल्पते । आलस्येन गतं प्रदीर्घमपि जीवितं न **जीवितम्** । महान्तोऽपि गुणाः निष्फलाः यदि ते न उपयुज्यन्ते । यः सर्वं कालं **निद्रया** नयति स खलु मृत एव मन्तव्यः।	
	** ** ** ** **	